

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

125:4. 2005

Stadshypotek enligt Bourdieu

Per Eriksson, *Stadshypoteks plats och bana inom det svenska kreditväsendet 1909–1970 – en socialhistorisk studie*, Diss, Acta universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Economic History 38, Stockholm 2004. 272 s.

Per Erikssons avhandling behandlar Stadshypoteks utveckling under perioden 1909–1970. Det är en avhandling som gör anspråk på att vara socialhistorisk, men som i mångt och mycket är ett stycke politisk historia. Den behandlar framför allt Stadshypoteks infogning i en fråga som var dominerande under en stor del av undersökningsperioden, bostadsfrågan. Hur denna fråga hanterades påverkade också Stadshypoteks möjligheter att agera på kreditfältet, samt satte ramarna för kreditfältet i sig. Den teori författaren valt är den Bourdieuska fältteorin. Fältbegreppet är ”ett sätt att begreppsliggöra relationerna mellan olika positioner inom ett område som karaktäriseras av att aktörer och institutioner strider om något för dem gemensamt”. Ett exempel på fält som författaren ger är konstens värld, ett annat fält kan vara politiken, eller vetenskapen. Det som håller ihop ett fält och skapar dess yttre gränser är fältets interna regelverk, dess *doxa*, av vilka den mest grundläggande regeln är att alla aktörer erkänner och bejaktar fältets övergripande syfte och värde, och att detta är meningsfullt, vilket av Bourdieu kallas *illusio*. För att ett område skall definieras som fält krävs att det har autonomi, genom att det på fältet finns en sådan *doxa*, som är specifik för fältet. Inom ett fält finns olika institutioner, vilka kan vara organisationer, titlar, tidskrifter, hedersutmärkelser, etcetera, som alla bidrar till att *konsakrera* (ge ett institutionaliserat godkännande åt) vissa aktörer och deras smak eller preferenser, eftersom de har ett på fältet erkänt *värde*. På ett fält försiggår en kontinuerlig kamp mellan olika aktörer, som också kan bidra till fältets förändring. Aktörerna har tillgång till olika typer av kapital: socialt, symboliskt – av vilket en underavdelning är kulturellt kapital – och ekonomiskt kapital, med vilka de bekämpar varandra. De grundläggande konflikterna på ett fält är vanligen strukturella, och bakom dessa finns två grupper av aktörer – de dominerande och de dominerade.

Den teoretiska diskussionen i avhandlingens kapitel 2 är föredömligt klar och tydlig, och lämnar inget övrigt att önska. Jag har valt att referera den utförligt, på grund av dess betydelse för de val författaren sedan gjort, vilka jag delvis vill ifrågasätta. Samtidigt vill jag poängtera att det inte är ett enkelt val att applicera fältteori på en finanshistorisk undersökning. Den teoretiska ansatsen måste anses banbrytande inom detta forskningsområde. Inte heller är det ett dåligt val. Att få veta mer om finansfältets funktionssätt i ett sociologiskt perspektiv förefaller mig vara ett berättigt kunskapsmål. Detta leder mig fram till nästa fråga: vad är det egentligen vi får veta?

De övergripande frågor författaren ställt i anslutning till teorin är följande:

1. Vilken var det svenska kreditfältets struktur kring sekelskiftet och hur förändrades fältet över tid?
2. Vilken var stadshypoteks roll inom kreditfältet?
3. Hur såg Stadshypotekskassan och föreningarna på sin verksamhet som en del av kreditväsendet?
4. Vad går att säga om maktens fält i förhållande till Stadshypotek?

Dessa ganska vida frågor styr alltså avhandlingen. Hur har då författaren valt att besvara dem? Vad har han faktiskt undersökt?

Kapitel 3 ger enligt författaren själv en "teoretiskt styrd bakgrundsskildring av den institutionella miljö i vilken Stadshypotekskassan kom till". Kapitlet är "ett försök att säga något om de olika (politikens, ekonomins och det socialpolitiska) fältens relation till varandra, det vill säga om maktens fält". Författaren inleder med att diskutera den svenska industrialiseringen, som ledde till uppkomsten av tre nya institutioner: storföretagen, aktiemarknaden och storbankerna, och fortsätter med att diskutera två problemkomplex inom politiken som han ser som centrala för avhandlingen, nämligen den sociala frågans uppkomst, och funktionsuppdelningen på kreditmarknaden. Den sociala frågan blir viktig för att diskutera Stadshypoteks utveckling från 1930-talet och framåt, genom att den sociala frågan i politiken operationaliseras som bostadsfrågan, och Stadshypotek finansierar byggandet av bostäder.

När det gäller kreditväsendets institutionalisering, börjar författaren med att redogöra för det svenska creditsystemets utveckling under 1800-talet, och den funktionsuppdelade kreditmarknad som uppstod. Författaren ger staten, och den ökade statliga regleringen av kreditområdet, en central roll i processen. Denna kreditmarknad hade en social och en ekonomisk pol. De viktigaste aktörerna och tillika polerna på denna funktionsuppdelade kreditmarknad var Sparbankerna, som inte fick vara vinstdrivande och affärsbankerna, som drevs på grundval av det privata vinstintresset och som hade närmare koppling till industrin. En annan skillnad mellan de olika typerna av kreditinstitutioner var skillnader i ägandet och driften av bankerna, samt hur stor insynen var utifrån. Denna funktionsuppdelning fastslogs slutligt i 1892 års sparbankslag.

I kapitel 4 övergår författaren till att placera in Stadshypotek i den ram som har konstruerats i kapitel 3: i det funktionsuppdelade creditsystemet. Fokus för kapitlet är bildandet av Stadshypotekskassan 1909. Fastighetsägarna, den grupp som inledningsvis hade det kanske största intresset av att belåna fastigheter i städer, analyseras som social grupp, och konstateras ha varit heterogen, med stora skillnader mellan stora och små fastighetsägare.

Det politiska spelet bakom Stadshypoteks tillkomst diskuteras utförligt. För-

fattaren konstaterar att det fanns olika intressen och motiv bakom Stadshypoteks bildande, men att fastighetsägarna vann en politisk seger i så måtto att utformningen av Stadshypotek snarare tillfredsställde privata och ekonomiska motiv än sociala. Stadshypotek hamnade närmare den ekonomiska än den sociala polen i analysmodellen. Däremot fick Stadshypotek en närmare koppling till staten och det offentliga än vad som varit fallet i det ursprungliga förslaget, genom att den centrala statshypotekskassan ställdes under statlig kontroll, och fick åtnjuta statlig garanti, samtidigt som man minimerade inflytandet från de enskilda stadshypoteksföreningarna på kassan. Författaren ser bildandet av Stadshypotek som ett avslutande led i skapandet av den funktionsuppdelade kreditmarknaden, som mest gynnade de dominerande aktörerna, affärsbankerna, genom att Stadshypotek befriade dem från fastighetskrediterna, och frigjorde deras kapital för investeringar inom industrin.

Kapitel 5 har i likhet med kapitel 4 ett starkt samband med kapitel 3, och skall även det, enligt författaren, fungera som en teoretiskt styrd bakgrund. Det behandlar den bostadssociala frågan och dess samband med kreditmarknaden under perioden 1909–1970. Det inleds med en diskussion om kreditväsendets förändring, inte minst dess plats inom det politiska tänkandet.

Bostadsfrågan politiserades och blev den viktigaste sociala frågan under 1900-talets första decennier. På den ena sidan i debatten stod socialreformatorer och socialdemokrater, och på den andra fastighetsägarna. Det verkliga genombrottet för politiska åtgärder på det bostadssociala området kom under 1930-talet, bland annat i form av statliga tertiärlån och stöd till mindre bemedlade barnrika familjer. Författaren betonar att en viktig del av detta skeende var skapandet av en ny socialdemokratisk elit, med starka band till en vetenskaplig elitgrupp, som tillhandahöll samhällsvetenskapliga angreppssätt och tänkesätt.

Den andra delen av kapitel 5 ägnas den allt större statliga inblandningen i kreditmarknaden efter andra världskriget, med riksbanksregleringen i fokus. Under denna period började funktionsuppdelningen på kreditmarknaden ifrågasättas, inte minst från delar av kreditfältet. För att kunna analysera denna förändring utifrån sitt teoretiska perspektiv lägger författaren till en fristående diskussion av statsapparaten och den statliga byråkratins utveckling, som bland annat inbegriper en diskussion av utredningsväsendets förändring, men som också mer i detalj diskuterar riksbanksregleringen och de olika aktörernas på kreditmarknadens inställning till denna, och till statens inblandning i kreditmarknaden generellt.

Kapitlet avslutas med en genomgång av det framväxande bostadsbyggnadsfältet ur institutionell synvinkel, där man kan nämna grundandet av Hyresgästföreningarnas riksförbund 1923, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening (HSB) 1923, flera allmännyttiga bostadsföretag under 1930- och 1940-talen, samt grundandet av fackliga bostadsproduktionsbolag. Bostadssociala utredningen (BSU) var ett centralt nav i denna utveckling, både som inspirationskälla och

som tillhandahållare av underlag för praktiska beslut. BSU intresserade sig bland annat för toppkrediterna, som man ansåg riskera att bli en alltför spekulativ affär, och därför borde överföras till det allmänna. BSU ville över huvud taget skapa ett mer enhetligt bostadsfinansieringssystem.

Som konsekvens av förslag från BSU ökade kommunernas roll inom bostadsområdet i betydelse. Enligt författaren innebar utvecklingen i stort en polarisering av det bostadspolitiska fältet, i privat och offentligt. De offentliga och kooperativa aktörerna hade fördelar i de regelverk som skapades. Fältet premierade de aktörer som förnekade vinstintresset, och i stället betonade de sociala motiven som drivkraft bakom bostadsbyggandet. När det gäller kreditfältet var den offentliga/sociala polen svagare.

I kapitel 6 presenteras en socialhistorisk studie av styrelserna inom tre olika kreditinstitut: Stadshypotek, Affärsbankerna, och Sparbankerna. Studien är alltså komparativ till sin karaktär. Åren som har valts ut för undersökning är 1911, 1938 samt 1961. Motiveringen för undersökningen är, förutom kunskapsluckan, behovet av att i ett fältperspektiv undersöka kreditfältets sociala sammansättning, vilket också kan kasta mer ljus på hur dikotomierna privat–offentligt och ekonomiskt–socialt fungerat inom fältet. Författaren har valt ut fyra aspekter av styrelsernas sammansättning som han ansett vara intressanta i detta perspektiv: deras sociala och deras socioprofessionella sammansättning, deras ålderssammansättning, deras utbildning samt styrelseledamöternas innehav av ordnar.

Vad är då resultatet av denna studie? Jo, Stadshypotek utmärkte sig genom att ha mycket få styrelseledamöter i den högre byråkratin, medan man däremot var väl försedd med representanter för den lokala byråkratin. Man hade också högre andel styrelseledamöter för professionerna än de andra kreditinstituten. Ett annat intressant resultat är utvecklingen inom affärsbankerna, där den offentliga eliten tappade sin från början starka position. Affärsbankernas styrelser renodlades än mer i den meningen att representationen från industrin växte.

I kapitel 7 genomför författaren en studie av stadshypoteksföreningarnas regionala förankring. I förhållande till fälten menar han att den regionala faktorn är att betrakta som "fältnedbrytande", i betydelsen att det regionala hänsynstagandet ifrågasätter fältets regler. Det är därför intressant att studera aktörerna på kreditfältet ur denna aspekt, och det har här gjorts genom att författaren har undersökt ordförandens och vice ordförandens i respektive kreditinstitut regionala bindning: var de inflyttade eller ej? Nedslagsåren är desamma som i de undersökningar som presenterat tidigare, liksom källmaterialet. Han har också undersökt deras lokala politiska och sociala engagemang. Resultaten av denna undersökning är, när det gäller aspekten lokal förankring, tydligt, och pekar på en förändring över tid. Affärsbankernas lokala förankring minskade över tid, medan Stadshypoteks lokala förankring ökade. Sparbankerna utvecklade över tid en god förankring i det statliga utredningsväsendet, och hade också fler kontakter med sociala organisa-

tioner och institutioner än de andra två kreditinstituten. Detta menar författaren står i överensstämmelse med de institutionella förändringarna på fältet.

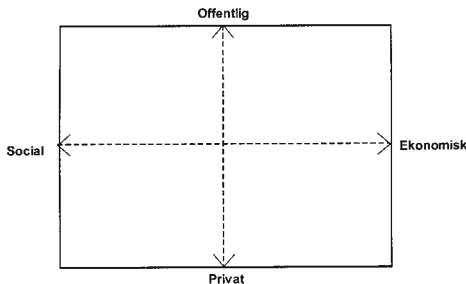
Från den nationella nivån övergår författaren till en studie av de lokala Stadshypoteksföreningarna i Norrköping och Stockholm, utifrån samma frågor, men med tillägg av en undersökning av styrelsemedlemmarnas sociala och professionella tillhörighet. Det visar sig att Stadshypotek sönderfaller i olika lokala mönster, där Norrköpings Stadshypoteksförening placerar sig nära Sparbankerna, och intar en social och offentlig position i fältet, medan Stadshypoteksföreningen i Stockholm intar en mer privat och ekonomisk position. Denna skillnad innebar också att på en politisk skala fick Norrköpingsföreningen en vänsterposition, medan Stockholmsföreningen kan betraktas som apolitisk eller som innehavare av en högerprofil.

Lokalstudien förstärker intrycket av att Stadshypotek placerade sig i mitten av det alltmer polariserade kreditfältet som framträder över tid.

I kapitel 8 övergår författaren till att studera Stadshypoteksföreningarnas ställningstaganden i förhållande till den statliga bostadspolitiken under perioden. Studien är baserad på två nedslag, ett i trettioalet, och ett i det tidiga 1960-talet, men behandlar även övriga delar av perioden relativt utförligt. Nedslagen motiveras av att förändringar i Stadshypoteks reglementen gjordes, som är möjliga utgångspunkter för att diskutera frågor om hur Stadshypotek påverkades av exempelvis 1930-talets bostadspolitiska debatt, och vilka ställningstaganden man gjorde inom Stadshypoteks-rörelsen, samt hur förhållandet var mellan kassan och föreningarna. I sammanfattningen konstaterar författaren att den utveckling han beskrivit och analyserat inte präglas av några tvåra kast, men att Stadshypoteks roll under 1900-talet försköts mot produktion av flerfamiljsbostäder, den del av byggmarkanden som präglades av sociala frågor.

Vilka är då avhandlingens viktigaste resultat? Vid sekelskiftet fastlades de institutionella förutsättningarna för kreditfältet, och resulterade i ett fält med följande egenskaper:

Figur 1. Avbildning av "Figur 3.1. Kreditfältets typologi" i avhandlingen (s 47).

Stadshypotek placerade sig på detta fält närmare en ekonomisk än en social pol, mycket på grund av fastighetsägarnas opinion, men fick samtidigt en stark knytning till staten, det vill säga blev mer offentligt än vad som från början varit ämnat. Vid en socialhistorisk jämförelse mellan sparbanker, stadshypotek och affärsbanker 1911 blir det klart att affärsbankerna hade de största sociala resurserna. Stadshypoteksföreningarna var mer lokalt orienterade, och hade en större andel professionella i styrelserna. Författaren leker med tanken att se affärsbankerna som den mer privilegierade aktören på fältet. Den nya institutionen passade väl in i den ordning som under de föregående decennierna etablerats på kreditmarknaden.

Under 1930-talet förändrades dock förutsättningarna genom att konturerarna av ett bostadsbyggnadsfält började träda fram, som en konsekvens av den statliga bostadsbyggnadspolitiken. Ansvar för bostadsfrågorna blev alltmer ett statligt område, något som föranledde stadshypoteksföreningarna att protestera mot den "halvstatliga" kassans inflytande över rörelsen. En viss förskjutning av Stadshypoteks verksamhet skedde, som innebar ökad betoning på bostadsbyggande. Detta innebar de facto en krympning av Stadshypoteks möjliga marknad, och ett närmande till den sociala polen i fältet. När det gäller den sociala sammansättningen av Stadshypoteks styrelser, framstod styrelseledamöterna nu som ganska gamla i förhållande till övriga kreditinstitut.

Avseende efterkrigstiden, perioden fram till 1970, konstaterar författaren att kreditpolitiken och bostadspolitiken integrerades, och att kreditfältet därmed blev mindre autonomt. Staten ökade sitt inflytande genom Riksbanken. Till denna utveckling lade Bostadssociala utredningen en viktig del av grunden. Stadshypotek knöts hårdare till uppgiften att sörja för krediter till byggande av flerfamiljshus. Stadshypotek förändrades också genom att avståndet mellan kassan och föreningarna minskade.

En av de problematiska frågor som kvarstår när man kommer till avhandlingens sista sida är hur man bör koppla dess empiriska resultat till teorin. Jag kommer att koncentrera min kritik på denna punkt. Det finns många enskilda resultat i boken som är intressanta, men det är svårt att vid första anblicken vara säker på vilka av dem som är mest intressanta, och vad exakt de betyder i ljuset av den Bourdieuska fältteorin. Att denna koppling känns oklar tror jag beror på hur författaren valt att använda teorin, vilka undersökningar han har valt att göra och hur han har valt att disponera och strukturera texten. Jag börjar i den senare ändan, för att sedan försöka diskutera detta ganska komplexa problem i dess helhet.

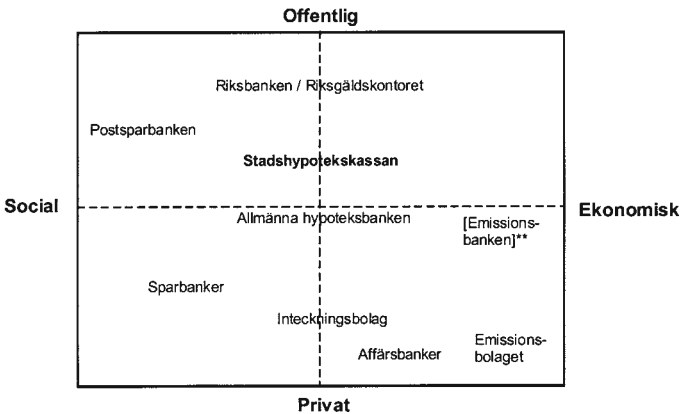
Avhandlingens textmassa kan i stort delas upp i fyra delar. För det första de inledande kapitlen, 1 och 2, där frågan formuleras och teorin presenteras. För det andra kapitlen 3, 4, 5 och 8, där det politiska spelet kring Stadshypotek refereras och diskuteras. För det tredje kapitlen 6 och 7, som innehåller två socialhistoriska studier av bankstyrelser inom olika typer av kreditinstitutioner: Stadshypotek, Sparbankerna och Affärsbankerna, samt en studie av Stadshypoteks lokala för-

ankring, också den socialhistorisk. För det fjärde kapitel 9, som presenterar resultat.

Kapitlen 3, 4, och 5 utgör i många avseenden avhandlingens tyngsta och viktigaste del. Detta faktum har författaren inte själv betonat, vilket bland annat skulle kunna bero på svårigheten att i dessa kapitel skilja ut författarens egna bidrag från vad som förut varit känt. Det kan också finnas ett annat skäl, till vilket jag skall återkomma. Kapitlen 3 och 5 har båda karaktären av litteraturstudier, där den teoretiska ramen också givit svar på delvis nya frågor. Jag anser inte att rädslan för att inte komma med något eget, om den nu funnits, varit berättigad. Författaren har dock valt att kalla såväl kapitel 3 som 5 "en teoretiskt styrd bakgrund", och i övrigt förhålla sig som om dessa tre kapitel tillsammans utgör något slags relief åt bokens huvuddel: de socialhistoriska undersökningarna i kapitel 6 och 7. Detta blir problematiskt, av flera skäl.

Enligt min mening är det allra största problemet att dispositionen, tillsammans med den uppfattning om tyngdpunkten i boken som den ger uttryck åt, leder till att avhandlingens viktigaste resultat inte uppmärksammas, och inte heller kan fungera som ram åt undersökningen som helhet. Detta resultat presenteras i kapitel 3 och 4, i form av en figur, en fyrfältare. Denna fyrfältare är inte en genomförd korrespondensanalys, men har drag av en sådan. I kapitel 3 förekommer den utan aktörerna inplacerade (se ovan). I kapitel 4 förekommer den med aktörerna inplacerade, och då ser den ut på följande sätt:

Figur 2. Avbildning av "Figur 4.1. Kreditväsendets aktörer kring sekelskiftet 1900 (inklusive Stadshypotekskassan)" i avhandlingen (s 95).

Anm: (**) Emissionsbanken sätts inom parentes eftersom någon e-bank aldrig bildades, annat än *de jure*.

Enligt författaren föreställer denna figur funktionsuppdelningen på kreditmarknaden kring sekelskiftet 1900, i ett juridiskt perspektiv, det vill säga med betoning på den statliga regleringen och de olika kreditinstitutens frihetsgrader i förhållande till det juridiska regelverket. Enligt min uppfattning föreställer den (eller kunde den ha utvecklats till) det sammantagna resultatet: Stadshypoteks plats i ett creditsystem som är i snabb utveckling, som en konsekvens av en kamp inte bara på ett fält, utan också *mellan två fält*: det politiska och det ekonomiska. Resultatet av denna dragkamp är egentligen inte bara Stadshypoteks placering, utan *vilka de grundläggande reglerna på kreditfältet är*. Den vertikala axeln bör enligt teorin mäta det samlade kapitalet på fältet. Här hade författaren kunnat göra en analytisk poäng av att visa figurens förändring över tid, vilket skulle ha inneburit att *polerna på den vertikala axeln bytte plats* som en konsekvens av den offentliga sektorns allt större engagemang och påverkan på kreditmarknaden. Man kunde också ha önskat sig mer utvecklade resonemang om den horisontella axeln, den som enligt teorin bör mäta andelen fältspecifikt kapital hos olika aktörer. (De som har mest fältspecifikt kapital placeras till höger.) Att utveckla figuren till något som mer liknar en korrespondensanalys, att uppskatta vilka aktörer som under olika perioder intog en dominerande eller dominerad position och vilka värderingar som styrde fältet över tid, tror jag kunde ha givit struktur och sammanhang åt de olika empiriska resultaten. Kanske hade också en större tydlighet uppnåtts om författaren varit mindre givmild med fältbegreppet. Som det nu är laborerar han med såväl "politiskt" som "ekonomiskt" fält, vilka är självklara i sammanhanget, men dessutom med "kreditfält" och "bostadsbyggnadsfält", "socialpolitiskt fält", etcetera. Det framstår inte alltid som klart hur dessa fält skiljer sig åt och om det verkligen rör sig om autonoma fält i Bourdieus mening.

De potentiella vinsterna av att utveckla figuren i kapitel 4 gäller även de empiriska resultaten av de två socialhistoriska studierna. Som jag tidigare påpekat ger bokens disposition intryck av att dessa två studier är dess kärna. Jag kan förstå ambitionen att göra dem till kärna, eftersom dessa båda kapitel är den enda del av avhandlingen som faktiskt utspelar sig på det ekonomiska fältet. Att stora delar av avhandlingen ägnas det politiska fältet kan motiveras med dess stora betydelse för utvecklingen på kreditmarknaden. Men man kan naturligtvis också önska sig en studie av det ekonomiska fältet, inte minst dess praxis. För Bourdieu är ju praxis det som konstituerar ett fält, en uppfattning som författaren själv verkar omfatta: "Att använda fältteori innebär att mer i detalj undersöka vilka relationer och vilken logik som råder inom ett visst verksamhetsområde." (s 16) Här infinner sig frågan: hur studerar man praxis på det ekonomiska fältet?

Författaren har valt att angripa problemet genom att göra en ganska traditionell socialhistorisk undersökning av bankstyrelser, en typ av undersökning som är fast rotad i en strukturalistisk tradition. Genom en sådan studie kan man egentligen inte besvara frågan om praxis, det vill säga man får inte reda på något om

hur aktörerna agerar på fältet: hur de förhåller sig till fältets regler, vilka strategier de har, hur de bidrar till fältets förändring. För att få svar på sådana frågor behöver man ett annat källmaterial än det som här varit det huvudsakliga: bankmatriklar.

Detta innebär naturligtvis inte att de två studierna av bankledamöternas ålder, utbildning, regionala förankring, etcetera, saknar tyngd. Tvärtom ger de många intressanta resultat. Men de förmår inte ge oss tillräcklig information om hur kreditsystemet faktiskt fungerar: om det finns en fältlogik här, och hur Stadshypotek och andra aktörer reagerar inför det politiska fältets alltmer dominerande position. Denna brist gör att det uppstår en skevhet i avhandlingen, som inte döljs av författarens ambition att se de socialhistoriska delarna som avhandlingens huvudsak. Genom att göra ett sådant val har i stället kopplingen mellan de socialhistoriska undersökningarna och den teoretiskt styrda diskussionen om det politiska fältets insteg i kreditsystemet försvagats. För att förstärka dem borde författaren ha gjort ett försök att placera in sina lokala aktörer i figuren över kreditsystemet, vilket i sin tur hade krävt en vidare bearbetning av denna.

Avhandlingens huvudsakliga brist, avsaknaden av tillräckligt tydliga kopplingar mellan empiri och teori, visar sig alltså på många plan: struktur och disposition, käll- och metodval samt resultat. Trots denna brist anser jag inte att detta är någon dålig avhandling. Det är snarare en fråga om att avhandlingsarbetet inte riktigt mognat klart innan boken färdigställts. Detta är ett vanligt problem hos yngre forskare, som förvärras av den förhärskande betoningen på effektiv tidsanvändning inom forskarutbildningen. Man bör också hålla i minnet att det som Per Eriksson har valt att göra är svårt. Han har inte gjort det lätt för sig när han på ett forskningsområde som dominerats av empirisk gedigenhet snarare än teoretisk luftighet har valt att applicera en teori som inte förut använts inom detta område, och där det inte finns metoder och angreppssätt att luta sig mot. Att våga sig på något sådant är ett tecken på mod som i sig gör mig positivt inställd. Vetenskaplig utveckling är till viss del beroende av forskarens oförväigna nyfikenhet. Det är heller ingen slump att de flesta studier som konsekvent utnyttjat den Bourdieuska fältteorin är studier av konstens, litteraturens och vetenskapens fält. Här fungerar det bra att använda begreppet kapital i dess metaforiskt laddade och abstrakta betydelse. Men när vi kommer till det ekonomiska fältet blir metaforen kapital mer problematisk, ty här är den dominerande kapitalformen just *pengar*, och inget annat. Och fältets doxa är vinsten för vinstens egen skull. I själva verket kan jag inte påminna mig att ha läst någon större Bourdieuinspireerad studie av det ekonomiska fältet över huvud taget, något som också gör att man hoppas att författaren skall fortsätta utveckla sina tankar och sin forskning på området, till den nivå den skulle kunna uppnå.

Ylva Hasselberg*

* Fakultetsopponent.